

Athugasemdir í annað sinn við handrit að
kortastaðli. Kaflanúmer vísa til greinargerðar
frá 1988-03-11

Gunnar Þorbergsson

Greinargerð GB-89-01

Athugasemdir í annað sinn við handrit að kortastaðli.
Kaflanúmer vísa til greinargerðar frá 1988-03-11.

Út frá þáttöku Orkustofnunar má áætla að Landmælingar Íslands hafi fengið hundruð athugasemda varðandi staðal að kortum í mælikvarða 1:25.000. Út frá undirtektum, sem athugasemdir okkar hafa fengið, má áætla að dregið hafi verið úr safni athugasemda og þær sem upp komu verið teknar til greina. Vinningarnir hafa verið margir en smáir.

Ég ætla ekki að halda þessari samlíkingu áfram, en þess í stað nefna nokkur atriði, sem ég hef áhyggjur af eða tek sérstaklega eftir, þegar ég horfi á kortin í þeirri mynd, sem þau eru nú í (ég hef ekki aðgang að kortunum í litum):

- Hvað ætlast LMI fyrir varðandi hæðarviðmiðun ?
- Er hætta á ruglingi milli Gauss-Krüger og UTM hnita ?
- Hvernig á að skilgreina kortabelti ?
- Hvernig á að nota orðin segulnorður og netnorður ?

Hæðarviðmiðun

Orkustofnun og Landsvirkjun hafa látið kortleggja meir en fjórðung landsins eftir mælingum Orkustofnunar. Við það hafa orðið til hæðarkerfi á Suðurlandi, Vestfjörðum, Norðvesturlandi, Norðausturlandi og á Fljótsdalshéraði.

Nýlega athuguðum við á Orkustofnun mismuninn á hæðum í Suðurlandskerfi og í Reykjavíkurkerfi (samkvæmt mælingum Vegagerðar ríkisins yfir Hellisheiði) á Selfossi og fengum út að núllpunktur Suðurlandskerfisins fellur nákvæmlega saman við meðalsjávarborð í Reykjavík.

Ekki er nein sérstök ástæða til að ætla að hin hæðakerfi Orkustofnunar séu miklu verri en Suðurlandskerfið, nema að sjálfsögðu á Norðausturlandi, þar sem Krafla hefur hrist kerfið til.

Við teljum sjálfsagt að á þeim svæðum, þar sem mælingar og kort Orkustofnunar eru fyrir hendi, verði ofan nefnd kerfi notuð á sama hátt og Reykjaneskaga og á Vesturlandi, en óraunhæfum hugmyndum um að fára það kerfi yfir allt landið verði ekki haldið til streitu.

Hættan á ruglingi

Hugsum okkur að skáti staddir á fjöllum uppi nálagt Langjökli (í kortabelti 2) tilkynni slys og staðarákvörðun um talstöð til Slysavarnafélags Íslands og biðji um að þyrla verði strax send á staðinn. Þyrlur landhelgisgæslunnar eru ekki til staðar, og þyrla frá varnarliðinu er fengin til að fara á staðinn. Hún flýgur rakleiðis og byrjar að leita 3 km norðan við þann stað, sem skátinn tiltók. Hver er ástæðan, og hvað skal gera til að koma í veg fyrir slíkan rugling ?

Ástæðan fyrir þessum ruglingi (í þessu skáldlega tilviki) væri sú að skátinu hefði gefið upp Gauss-Krüger hnit af íslensku korti, en flugmenn þyrlunnar notað UTM hnit af amerísku korti (í kortabeltum 2 og 4 er sérstök hætta á slíkum ruglingi). Það er því ástæða til að íhuga hvað hægt er að gera fyrir íslenska kortastaðalinn til að koma í veg fyrir slíkan rugling. Í athugasemdum Orkustofnunar við kortastaðalinn á síðastliðnu ári gerðum við eftirfarandi tillögur:

= = > Númer korts sé dregið af gráðureitnum, sem kortið er í,... eftir tillögu okkar t.d. **64021/3NA** í stað **1613 III NA** fyrir kort, sem er í gráðureit með SA horn 64° N og 21° V.

(Kort í efri hluta sama reits, ofan við 30° breiddarbauginn fá númerið **64321**). Þetta er mun þægilegra númerakerfi, auk þess sem minni hætta er á að menn rugli saman Gauss-Krüger hnitud á íslensku kortunum og UTM hnitud á amerísku kortunum, þegar kortin heita **ekki** sama nafni.

= = > Gerð var tilraun til að orða skýringar (sjá 3.2 og 3.5) við hnitatölur við kortrammann þannig að ekki færí fram hjá neinum að aðalhnit kortsins eru Gauss-Krüger hnit en ekki eithvað annað (eins og UTM hnit).

= = > Lagt var til (sjá 3.12) að neðan kortrammans kæmi reitur, sem sýndi hvernig leiðréttá má Gauss-Krüger hnit til að fá UTM hnit. Slíkur reitur sýndi svart á hvítu að munur er á Gauss-Krüger hnitud og UTM hnitud.

Pví miður virðast Landmælingar Íslands ekki ætla að taka neina af þessum tillögum til greina. Þær hafa heldur ekki gert neitt annað til að reyna að afstýra ruglingi eins og þeim, sem ég hef nefnt uppskálðað dæmi um. Orðalagið þverstæð Mercatorvörpun Gauss-Krüger er lítt skiljanlegt öðrum en fagmönnum, og loðið fyrir þá. (Er ekki venja að nota Merkator í íslenskum texta?).

Kortabelti

Ég hélt að štutt athugasemd (sjá 3.8) nægði til að menn áttuðu sig á því að kortblöðin takmarkast af breiddar- og lengdarbaugum og að kortblöð t.d. í belti 2 (sem öll eru teiknuð í sama Gauss-Krüger hnitakerfi) mynda til samans eina heild, sem takmarkast einnig af breiddar- og lengdarbaugum (beltið nær yfir 3 lengdargráður).

Það er því út í bláinn að tákna kortabelti með tveimur samsíða línum eins og beltið nái alls staðar út í sömu fjarlægð frá snertibaugnum.

Annað mál er það, að stundum þarf að nota eitt Gauss-Krüger hnitakerfi, sem nær yfir meira en eitt kortabelti (t.d. þegar þríhyrninganeti er jafnað). Þá sættir notandinn sig ekki við einhver handahófskennd mörk eins og t.d. 75 km frá snertibaug. Það mætti eins staðla hversu miklu lofti hver einstaklingur í íslensku þjóðfélagi má mest anda að sér á mínu, þegar hann verður móðastur.

Segulnorður og netnorður

Ég get ekki skilið orðin segulnorður og netnorður öðru vísi en stefnur til segulnorðurs og netnorðurs. Þannig er segulnorður ekki sama og **magnetic azimuth** á ensku, heldur verður að nota horn mælt frá segulnorðri eða **misvisandi horn** eða misvisandi stefnu um það hugtak. Samkvæmt þessu hafa lýsingar á því, hvernig breyta á segulnorðri í netnorður og hvernig breyta á netnorðri í segulnorður öfug formerki eins og þær eru nú á kortunum, og verða ekki einungis starfsmönnum Landmælinga Íslands, heldur öllum landmælingamönnum á Íslandi og mörgum fleiri til háðungar, nema að úr verði bætt.

Hugsanlegt er að einhver þróngur hópur áhugamanna, þar á meðal starfsmenn Landmælinga Íslands, sé farinn að nota orðin **segulnorður** og **netnorður** í merkingunni horn eða stefna mæld frá segulnorðri eða netnorðri, án þess að ég hafi orðið þess var. En hvernig væri að gera kortastaðalinn þannig úr garði, að meiri hluti íslensku þjóðarinnar skilji hann ?